

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างและการจัดผังรายการของ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 (สทท.11) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากโครงสร้างองค์กร การดำเนินงาน ผังรายการหลัก ผังรายการประจำวัน เอกสารต่าง ๆ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และจัดบันทึกข้อมูลด้วยการสังเกต ในฐานะที่ผู้วิจัยทำงานในหน่วยงานแห่งนี้ โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและ วิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้มาจากแหล่งข้อมูล 3 ประเภทด้วยกัน คือ

■ ข้อมูลประเภทเอกสาร ประกอบด้วย

1. เอกสารของทางราชการ คือ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ประเภทรายงานประจำปี แผนอัตรากำลัง แผนปฏิบัติการ แผนโครงการ แผนงานนโยบาย รายงานการประชุม เอกสารเผยแพร่ต่างๆ และเอกสารหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเช่าเวลารายการ เป็นต้น
2. ข้อมูลผังรายการหลัก ผังรายการประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ภาพออกอากาศรายการ
3. บทความ หนังสือ เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

■ **ข้อมูลบุคคล** ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารระดับสูงผู้มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในระดับนโยบาย และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดผังรายการ ซึ่งการสัมภาษณ์นั้นมีทั้งแบบเป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้ตั้งเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้

ด้านการควบคุมนโยบาย คือ ผู้บริหารระดับสูง ที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบนโยบายของ สทท.11 ในเบื้องต้น ได้กำหนดไว้ 3 ท่าน ประกอบด้วย

1. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี คนปัจจุบัน และอดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ระหว่าง กันยายน 2531 - พฤศจิกายน 2533
2. นายมีชัย วีระไวทยะ อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ระหว่าง มีนาคม 2534 - มีนาคม 2535 และระหว่าง มิถุนายน 2535 - ตุลาคม 2535
3. นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ระหว่างกรกฎาคม 2538 - ตุลาคม 2540

อย่างไรก็ตาม จากการติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้มีอำนาจควบคุมดูแล สทท.11 แต่ละบุคคลทั้ง 3 ท่าน ผู้วิจัยไม่สามารถสัมภาษณ์ได้ มีอุปสรรคดังนี้

1. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เนื่องจากเป็นช่วงที่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีกำกับดูแล ทั้งกรมประชาสัมพันธ์ และ อ.ส.ม.ท. ซึ่งมีภารกิจทางด้านการเมืองมาก รวมทั้งเป็นประธานโครงการไทยช่วยไทย แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วย ผู้วิจัยจึงได้รับการปฏิเสธที่จะให้สัมภาษณ์
2. นายมีชัย วีระไวทยะ เนื่องจากเป็นช่วงที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานบอร์ดองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ทำให้มีภารกิจมาก จึงปฏิเสธการให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยทางโทรศัพท์
3. นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ เนื่องจากหลังจากประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ ในเดือนกันยายน 2540 จึงเป็นช่วงระหว่างพักรักษาตัว ผู้วิจัยไม่สามารถติดต่อขอสัมภาษณ์ได้

แม้ว่าจะไม่สามารถได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แต่ผู้วิจัยก็พยายามเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น เช่น การมอบนโยบายและการให้สัมภาษณ์โดยผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ จากเทปวิดีโอ และเอกสารราชการอื่น ๆ เป็นต้น แล้วนำมาตรวจสอบกับการให้สัมภาษณ์บุคคลในระดับปฏิบัติการอีกครั้งหนึ่ง เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

ด้านการจัดการและดำเนินงาน คือ ผู้รับผิดชอบด้านในระดับกาจัดการและระดับปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดบุคคลที่รับผิดชอบนำนโยบายมาถือปฏิบัติ ปรากฏว่า ได้รับความร่วมมือด้วยดีทุกคน คือ

1. นายวิจิตร วุฒิอำพล อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
2. นายสมเกียรติ อ่อนวิมล อดีตผู้บริหารบริษัทเอเซียวิชั่นส์ จำกัด
3. นายดุษฎี สินเจิมสิริ ผู้อำนวยการ สทท.11
4. นางจันทิมา เขยสงวน คณะกรรมการพัฒนารายการ สทท.11
5. น.ส.เพ็ญพรรณ พงศ์สวัสดิ์ คณะกรรมการพัฒนารายการ สทท.11
6. นางสุมลพันธ์ โกศลศิริเศรษฐ์ คณะกรรมการพัฒนารายการ สทท.11

■ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และจากประสบการณ์ของผู้ศึกษาวิจัย

ข้อมูลเหล่านี้ ได้จากการรวบรวมจดบันทึกและบันทึกเทปไว้ โดยเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2540 เป็นต้นมา แล้วจัดหมวดหมู่เพื่อการวิเคราะห์ โดยแบ่งองค์ประกอบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการจัดผังรายการโทรทัศน์ว่าเป็นอย่างไร แล้วนำมาสรุปว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างและการจัดผังรายการของ สทท.11

การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมเก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ก่อนจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล จำเป็นต้องมีการพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ควบคู่ไปกับข้อมูลสิ่งพิมพ์เผยแพร่ทางเอกสารในเรื่องหรือประเด็นเดียวกันอย่างละเอียด ว่ามีคำตอบที่สอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด ประกอบกับการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และถือเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการทำงานในส่วนจัดและควบคุมรายการ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 จึงนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป จากเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ มาวินิจฉัย ตีความ จัดลำดับ และประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อหาความสัมพันธ์ของเหตุการณ์นั้น ๆ อันเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบขององค์กรในอนาคต กล่าวคือ

1. วิเคราะห์โครงสร้างองค์กร ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ที่ปรับเปลี่ยนไป ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และส่งผลกระทบต่อให้เกิดความแตกต่าง เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ อย่างไร เพื่อนำเข้าสู่ปัญหาคำวิจัย
2. วิเคราะห์การจัดผังรายการ สัดส่วน รูปแบบ และเนื้อหารายการ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง11 ในฐานะโทรทัศน์ของรัฐ

การนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้มีการเรียบเรียงข้อมูลทั้งหมด และนำเสนอรายงานในลักษณะพรรณนาบรรยาย (Descriptive Research) ซึ่งประกอบไปด้วย

■ นำเสนอประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 จากเดิมเป็นสื่อโทรทัศน์ของรัฐ ดำเนินการโดยไม่มีการโฆษณาในเชิงการค้า (Non-commercial) มาเริ่มให้เอกชนเข้าร่วมเป็นผู้เช่าเวลารายการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างองค์กร และการจัดผังรายการ รวมไปถึงการแสดงออกบทบาทหน้าที่ในฐานะโทรทัศน์เพื่อบริการสาธารณะ

■ นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอว่าได้ใช้แนวคิดอะไรบ้างที่นำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

- แนวคิดเกี่ยวกับระบบโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์กรสื่อสารมวลชน
- แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมือง
- แนวคิดในการจัดผังรายการของสถานีโทรทัศน์

■ นำเสนอถึงการดำเนินงาน ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ว่ามีลักษณะที่ปรับเปลี่ยนการจัดองค์กร ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างไร วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน และข้อมูลทั่วไปของสถานีฯ ที่ควรรู้ และทำความเข้าใจ เพื่อนำเข้าสู่ปัญหาการวิจัย

■ นำเสนอปัจจัยที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างและการจัดผังรายการของ สทท.11 ว่า มีอะไรบ้าง และก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไร

■ นำเสนอรูปแบบของผังรายการ การกำหนดสัดส่วนของรายการ รูปแบบและเนื้อหาของรายการที่ออกอากาศทาง สทท.11 ว่ามีการดำเนินงานอย่างไร เมื่อมีการปรับเปลี่ยนไปตามโครงสร้างองค์กร

■ นำเสนอการสรุปและเสนอแนะว่า สทท.11 มีลักษณะการดำเนินงานที่มีความแตกต่างไปจากเดิมหรือไม่ และส่งผลกระทบต่อการจัดผังรายการโทรทัศน์อย่างไร รวมทั้งปัญหาและข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้ พร้อมกับข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการศึกษาในแง่มุมอื่นต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย